

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

59. Kar je Metelko na gimnaziji jel učiti slovenščino, je v začetku šolskega leta navadno posebej ob kratkem ogovoril učence — se vé — po nemški. Po listkih so zaznamnjani nekteri taki ogovorčki, na pr.: Ljubi moji akademiki! Časove razmere so pripomogle, da je visoko naučno ministerstvo naš materin jezik ukazalo učiti po vsi gimnaziji. Učenje jezikov je rés posebno pomenljivo postalo dan danes, kar so mnogoteri narodje približali se po železnicah med seboj in se je jako povejšalo občevanje med njimi. Pa tudi brez tega bo več let nadaljevano temeljito učenje maternega jezika našega prineslo še druge koristi, ki so visoke pomembe; ker v našem od stvarnika vzlasti umetno vravnem maternem jeziku tiči kot v kali vsa umoslovna ali logika, ktera se še le po pravem učenju jezikovem pokaže in zjasní, in tako dobí naš duh luči in podpore v svojih pravilih.

Pozdravljam vas, ljubi moji akademiki, z velikim veseljem! — Zdi se mi to spreveliko veselje, imeti pred seboj prav poštene in marljive mladenče, kteri po svoji poštenosti ali nrvnosti, pridnosti in blagi prizadévi, olikati si dušne moči in darove, dajó veselo upanje, da bodo kedaj dobri možje. Dragi moji akademični prijatli! V mladosti si človek s svojim čednostnim vedenjem, s svojo pridnostjo, razširjevaje in vterjevaje si svoje vednosti, pripravlja srečno prihodnost. Lepo popisuje to klasik govornik Ciceron, češ, da kakor se iz kakošnosti rastlin soditi in terdno sklepati more, kako sadje bodo rodile v prihodnje, tako se tudi iz vedénja šolskih mladenčev soditi in prav sklepati sme, kaka bodočnost se po njih pripravlja in kak sad prinesó kedaj. Klasično kakor vselej pové to Ciceron po svoje: *Studia, quae sunt in adolescentia, tanquam in herbis significant, quae virtutis maturitas, -et quam fruges industriae sint futurae.*

Kar moj nauk zadene, rečem le toliko, da dobro znanje slovnice je neogibno potrebno k dobremu napredku, in da nobena nevednost ne more tako malo ostati prikrita kot nevednost slovnična. Naj v slovnični vedi zaostali govori ali pisari kar koli hoče, povsod se kaže nevedneža. Slovnica obsega vse miselstvo in besedstvo, toraj je na njenem polji vse znamenito, vse tehtno, bodi si na videz še tako majhno. To nam kaže prav dobro Ciceron v besedah: *Non sunt contemnenda quasi parva, sine quibus magna constare non possunt.* Brez dobrega znanja slovnice nihče ne more ne ustmene ne pismene skušnje častno opraviti; s tém znanjem oboroženemu pa ne bo nepremagljiva nobena težava.

Marsikaj so staremu učitelju prizadéli mladi učenci, in v tem oziru ni brez pomena njegov — morda poslednji — ogovor do njih, kateri naj se kaže toraj po nemški, kakor si ga je spisal bil Metelko sam.

„*Meine Herren, da die Zeit der Erholung vorüber ist, so müssen wir zur Erreichung unserer Bestimmung unsere Kräfte anwenden. Jeder wünscht einen guten Fortgang zu machen, das ist natürlich, aber nicht jeder kennt die Mittel dazu, die einen guten Fortgang bedingen: und mancher, der sie zwar kennt, wendet sie nicht an, und so wird er Schuld an seinem Unglücke.*

„*Nachdem nun heutiges Tages mehr als je von den Studierenden gefordert wird, so ist es nöthig, dass sie die Mittel zu einem erwünschten Fortgange auch mehr als je nicht nur kennen, sondern auch beherzigen und anwenden. Die den Studierenden nie genug zu empfehlenden Mittel zu einem erwünschten Fortgange sind: nebst dem guten sittlichen Betragen vorzüglicher Fleiss und Aufmerksamkeit. Wem es daran gebricht, dem ist es absolut unmöglich beim Studiren Glück zu machen. Und jeder sieht es leicht ein, wie äusserst traurig die Lage desjenigen ist, der schon viele Jahre in den Schulen zugebracht, und endlich das Studiren ohne bessere Aussicht in die Zukunft aufgeben muss. Leider geräth auch mancher, dem man ein gesittetes Betragen, Fleiss und Aufmerksamkeit eben nicht absprechen kann, durch seine Unklugheit in die eben erwähnte traurige Lage; durch blosse Unklugheit hat sich mancher schon bittere Tage bereitet. Was hat daher der Studierende zu thun, dass ihm der erwünschte gute Fortgang gesichert werde? Die Antwort darauf findet jeder leicht bei sorgfältigem Nachdenken; denn jeder sieht es leicht ein, dass demjenigen gute Noten zu Theil werden, der durch sein kluges Benehmen den sämtlichen Professoren, die ihn nach allen Umständen pflichtgemäss beobachten müssen, immer gute Begriffe von sich beibringt. Man soll nicht bloss äusserlich gut scheinen; denn das wäre Heuchelei, sondern man soll wirklich gut sein, und sich dann auch äusserlich gut zeigen. Es geschieht leider auch, dass mancher durch seine Unachtsamkeit und Unklugheit äusserlich schlecht erscheint, der es aber nicht ist, und nachdem alles Aeusserere notirt wird, so soll sich der Studierende vor dieser Klippe, an der sein Glück scheitern könnte, sorgfältig hüten.*

„*Es liegt schon in dem Charakter eines jeden Menschen demjenigen, von dem er einmal schlechte Begriffe aufgefasst hat, nichts zu trauen, nichts nachzusehen, und wohl auch oft kleine Fehler für gross zu halten; demjenigen hingegen, von dem er eine gute Meinung hat, viel zu trauen und ihm manche Fehler nachzusehen, ist eben so folgerichtig, und in der Erfahrung gegründet. Daher kommt es, dass mancher in Vergleich zu Andern zu schlechte und unverdiente Noten erhalten zu haben glaubt; allein bei näherer Betrachtung wird er finden, dass er doch nur selbst*

daran Schuld ist, indem er durch sein leichtsinniges Betragen alles Vertrauen verscherzt hat. Seine Censoren waren daher gegen ihn keineswegs ungerecht, indem sie nach den über ihn erhaltenen Begriffen urtheilten, und nach ihrer subjectiven Ueberzeugung, von der sie mit gutem Gewissen nicht abgehen können, handelten. Jeder einzelne befehle sich in Allem eines solchen Benehmens, dass die sämmtlichen Professoren die subjective Ueberzeugung seines guten Willens über ihn gewinnen, und das ganze Collegium betrage sich so, dass jeder Professor jederzeit mit Freuden hereinkommt, dann sind Ihnen die besten Noten und der erwünschteste Fortgang gesichert, was ich jedem vom Herzen wünsche.

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Mar lepega viditi, hvalevrednega čitati, koristnega skusiti, napisati — Po tej poti omeji marsikaj posabljenosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominček po prisloviči latinski: „Littera scripta manet“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Ker od Jozefinum-a ni dalječ do cesarske sirotišnice, in ker sem imel ravno še čas, podal sem se tudi tje. Da sem storil to, ne bo mi žal, dokler bom živ; in kdor zmed učiteljev pride na Dunaj, naj ja ne opusti, pogledati si ta izverstno-izgledni vstav, ki v vsi svoji osnovi zasluži imenovan biti uzor skerbne mladinske odreje in tudi odlične šole. Naj zapišem toraj o tem kaj več.

Pozvonivši pri vežnih vratih se mi one jaderno odpró, in predstavši se prijaznemu vratarju iz reda šolskih bratov kot učitelj iz Kranjskega, ter naznanivši mu željo, da bi se rad soznalil z notranjo vravnavo vstava, me pelje ob vhodu v lično, s slikami presvitlega cesarja, cesarice, cesarjeviča Rudolf-a in nadvojvodinje Gizele ozališano sprejemno ali govorno sobo (Empfang- oder Sprechzimmer), ponudi mi sedež, in pravi, da me hoče koj gosp. predniku oglasiti. Kmal pride jako priljudni in omikani g. prednik, in na vnovič razodeto željo, da bi si rad ogledal vstav, me z naj večjo radovoljnostjo pelje sam po mnogoštevilnih sobah in prostorih obširnega poslopja. Pričela sva pri oni izbi, v kateri se shranjujejo raznovrstni učni pripomočki. Razna žitna plemena viditi so tu z bilkami in sadeži vred enako tablam v okvirih in pod steklom; ravno tako predočujejo se tudi druge rastline. Dalje so viditi mnogoverstna semena žitna, kermna in drevesna; — različna lesenina, prerezana po sredi, da je viditi notranja, kakor tudi zunanja stran z lubjem vred. Po stenah pa visi mnogo slikarij, ki kažejo načerte za razne gospodarske stavbe,